

Organizace výuky a výukové strategie

Školní pedagogika

- Teorie vyučování (didaktika)

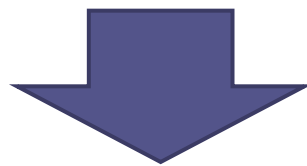
KPP 2015

Organizace výuky

= vyučovací formy

Organizační forma výuky = způsob:

- **uspořádání vyučovacího procesu**
- **jak je organizovaná činnost žáků**
- **jak škola a učitel pracují „navenek“**

Vyučovací metoda = činnost, postup, cesta k cíli (methos)

Platformy organizace výuky:

1. **„Makro“ úroveň** (vnější): organizace školního roku, měsíce, týdne, dne.
Princip „konkrétní události“ a křivka výkonu: roční plán školy a rozvrh hodin (ředitel, vedení školy).
2. **Běžná forma:** vyučovací jednotka. *Princip „dobré formy“: vyučovací hodina, výukový blok, projekt, exkurze, vycházka, výcvik, dílny, praktika, individuální výuka, domácí příprava žáků... (učitel).*
3. **„Mikro“ úroveň** (vnitřní): organizace uvnitř vyučovací jednotky. *Princip „způsobu organizace“ činností ve výuce: výuka frontální, skupinová, individualizovaná (učitel s dětmi).*

1. Vnější organizace: jak funguje škola (v jednotlivých ročnících a stupních)

- Koncepce (proklamovaný způsob práce)
- Organizace školního roku (roční plán školy)
- Vnitřní řád školy – režim (školní řád)
- Školní klima
- Pravidla pro všechny zúčastněné (oficiální i skryté kurikulum)
- Skutečný život školy – tradice, akce, události
- Rozvrh hodin (týdenní pracovní režim každé třídy)

2. Organizační formy výuky

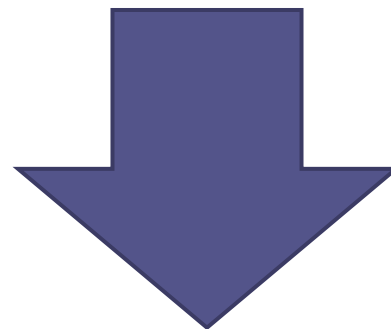
Vyučovací hodina:

- **tradiční (kombinovaná; 45 minut)**
zahájení – motivace (cíl) – diagnostika (zvládnutí dosavadního učiva, prekonceptí) – expozice nového učiva – procvičení – aplikace – diagnostika výsledků učení – hodnocení - shrnutí a závěr
- **specificky zaměřená (homogenní)**
motivační, diagnostická, expoziční, „procvičovací“ atd.
- **formálně specifická (podle prostředí)**
laboratorní práce, práce na pozemcích, dílny, vycházka, exkurze, odborný výcvik, výukový blok v ITV, projekt, individuální výuka (např. klavír, balet... 1 U + 1 Ž), domácí příprava na vyučování

3. Organizace činností uvnitř vyučovací jednotky

**Dělí se podle specifického typu
pedagogické komunikace U-Ž, Ž-ŽŽ ve
vyučovací hodině:**

- **Frontální (hromadná) výuka**
- **Skupinová výuka**
- **Individualizovaná výuka**

Frontální (hromadná) výuka

Tradiční forma:

Výhoda:

Rychlost a zacílenost – učitel může bezpečně a spolehlivě předat všem žákům najednou, co je třeba (výklad, ukázka, procvičení, test a zkoušení).

Nevýhoda:

Pasivita žáků, různá míra jejich (ne)pozornosti (podle místa ve třídě – komunikační zóny), formálnost komunikace, nepřehlednost apod.

Skupinová výuka

Progresivní forma (rozdvíjející kompetence žáků pro týmovou spolupráci):

Výhoda:

Zaměstnává žáky aktivizujícím způsobem, umožňuje diferenciaci výuky, rozvíjí komunikaci a kooperaci.

Nevýhoda:

Nabízí možnost některým žákům se „schovat“, „vézt se“ (lze to mít pod kontrolou), někteří učitelé nemají rádi ruch, který s ní souvisí.

Skupinová výuka

- kooperativní učení

Principy:

- *komunikace tváří v tvář (naslouchat ostatním a vyjadřovat své názory)*
- *dělba rolí (experti)*
- *převzetí odpovědnosti za společný úkol všemi členy (individuální zodpovědnost a společný zájem)*
- *nutnost prezentace výsledků a vyhodnocení práce skupin*

Tvorba skupin:

- *velikost (optimálně 5)*
- *složení (diferenciace)*
  - *homogenní*
  - *heterogenní*

(Kasíková, 2010)

Individualizovaná výuka

Progresivní forma (směřující ke vzdělávací inkluzi)

Výhoda

Umožňuje rovnocenné začlenění všech žáků, všichni mohou mít úspěch (na své úrovni), opodstatňuje konstruktivistické pojetí výuky a slovní hodnocení zaměřené na osobní pokrok.

Nevýhoda

Pro „tradiční“ učitele je obtížné přijmout fakt, že každý má jiné předpoklady, a proto všichni nemusí umět všechno stejně dobře; vyšší nároky na diagnostickou práci učitele a přípravu úkolů; vyžaduje specifické formy hodnocení (optimální je slovní hodnocení), neboť nelze porovnávat žáky navzájem.

Individualizovaná výuka

- Mastery learning

Umožňuje přizpůsobit nároky výuky každému žákovi podle jeho možností a individuálních předpokladů formou:

- *různě náročných úkolů*
- *různě tematicky zaměřených úkolů (individuální zájmy)*
- *různě dlouhého času, který dáme dětem k dispozici (individuální potřeby)*

(Petty, 2004)

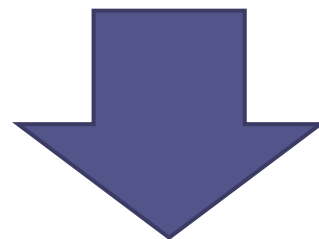
Výukové strategie

Promyšlené **způsoby vedení výuky**, které jsou optimální v konkrétní třídě, pro konkrétního učitele a konkrétní učivo (téma, předmět), a které učitel volí, aby se žáky dosáhl **vytyčených cílů výuky**.

Integrují v sobě „správnou“ kombinaci **metod, forem, prostředků a podmínek** výuky.

Existují tři **základní strategie**:

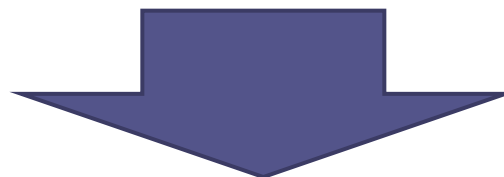
- *Deduktivní*
- *Induktivní*
- *Sociálně zprostředkovaná výuka*

(Pasch, 1998)

1. Deduktivní výuka

Typická pro transmisivní školu (ale také nepostradatelná) – „jasný cíl a účel“, učitel „má vše pod kontrolou“.

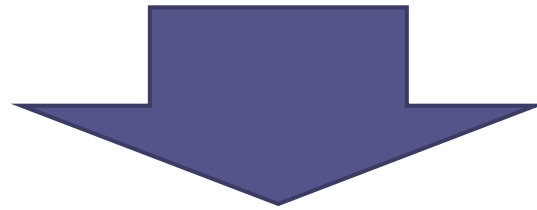

Pevné schéma:

1. Výklad – vysvětlení (nový pojem, definice, vzorec) nabízí hotový poznatek.
2. Předvedení, procvičení v příkladech („řízené procvičování“).
3. Aplikace v úkolech („znalost“, porozumění).
4. Zhodnocení výsledků, ověření znalostí (žák umí - neumí).

2. Induktivní výuka (problémová)

Typická pro konstruktivistické pojetí výuky, umožňuje budování poznatků „zevnitř“ (od prekonceptů); rozvíjí metakognitivní schopnosti dětí (učit se).

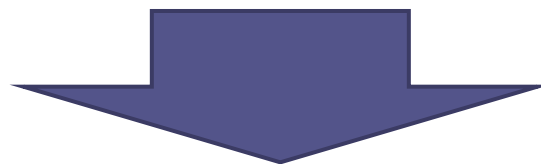
Volné schéma:

1. Problém – bádání, zkoumání, přemýšlení, hledání řešení.
2. Objevování významu pojmu nebo teorie.
3. Použití, ověření v autentických situacích.
4. Vyhodnocení výsledků a postupů (ty jsou důležitější, sdílení).

Induktivní výuka

- Autentické učení

Představuje „skutečné“ učení – učení NĚČEMU
(nikoli O NĚČEM).

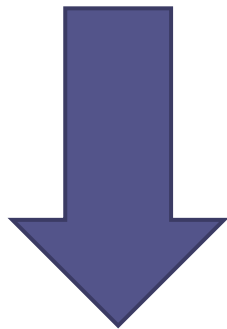

- Založené na bádání, zkoumání
- Používá autentických metod (z běžného života)
- Výsledkem je produkce (nikoli reprodukce poznatků)

(Pasch, 1998)

3. Sociálně zprostředkovaná výuka

Moderní koncept edukace pro 21. století: ***děti se učí společně a od sebe navzájem.***

- Kooperativní učení
- Simulace
- Hraní rolí

Literatura

KASÍKOVÁ, H. *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Praha: Portál, 2010.

MAŇÁK, J. *Nárys didaktiky*. Brno : Masarykova univerzita, 1996.

PASCH, M. a kol. *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině*. Praha : Portál, 1998.

PETTY, G. *Moderní vyučování*. Praha: Portál, 2004.